

Motion

1983/84:2566

Margareta Gard m. fl.

Ändring i brottsbalken m. m. (sexualbrotten) (prop. 1983/84:105)

Kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp får mestadels kvardröjande psykiska skador. De upplever många gånger sin situation som ytterst svår. De har på grund av sina upplevelser i samband med brottet fått störningar i förhållande till arbetskamrater, egna barn, föräldrar och andra i deras närhet.

Än värre kan situationen utvecklas för kvinnan i samband med att hon gör polisanmälan om brottet.

Det är alltför vanligt att polismän, som leder förhör med kvinnor, som utsatts för sexualbrott, inte förstår den psykologiska situation som kvinnan kommit att hamna i. Många gånger får kvinnan uppfattningen att förhørsledare lägger moralisk skuld på henne. Förhören kommer inte sällan att uppta en lång serie frågeställningar vars besvarade uppfattas som kränkande för kvinnan. Genom deltagandet i polisförhöret upplever kvinnan sin situation alltmer ångestfylld och svår än tidigare.

Många förundersökningsprotokoll innehåller långa målsägandeförhör med kvinnor som brottsoffer, utvisande att förhørsledaren inte förstått ta hänsyn till kvinnans utsatta och svårbemästrade situation. Det är inte ovanligt att kvinnor uppfattat polisförhöret som ytterst förnedrande.

Vi anser att det finns starka skäl för att kvinnan under förundersökningen skall biträdas av en jurist. Det torde vara särskilt bra om hon vid sin sida kan ha en kvinnlig jurist som kan stödja sin klient både som jurist och som socialt stöd.

Även rättegången kan vara en svår påfrestning för den utsatta kvinnan. Hon tvingas på nytt träffa den man som förgripit sig på henne. Situationen kan lätt bli mycket laddad.

Rättegången, vare sig den gäller ett sexuellt övergrepp eller annat brott, är mestadels mycket främmande för vanliga människor. Domare, åklagare och försvarare använder många gånger ett språk som är svårt att förstå för den som inte är juridiskt bevandrad. Domstolens ledamöter befinner sig framför och på avstånd från parterna. Åhörare och pressfolk finns bakom.

Rättegången kan oavsett hur den leds och genomförs, kännas dramatisk för en kvinna som utsatts för ett sexbrott.

Än värre kan situationen bli om ogärningsmannen förnekar brottet och kvinnan därför utsatts för utdragna och närgångna förhör från domare, åklagare och försvarare.

Situationen för kvinnan blir många gånger så svår att hon löper risk att under förundersökning och rättegång ådra sig ytterligare psykiska skador.

Många kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp har säkerligen underlåtit att anmäla brottet enbart på grund av stark rädsla för utrednings- och domstolsförfarande. Det är givetvis inte acceptabelt.

Förslaget att ge den utsatta kvinnan bistånd genom en kontaktperson kommer att medföra en förbättring i så måtto att kvinnan, brottsoffret, har en stödjande hjälp under förundersökning och rättegång.

Det är dock inte tillräckligt. Departementschefen har inte förstått att den våldtagna eller på annat sätt sexuellt utnyttjade kvinnan befinner sig i ett särskilt utsatt läge inför och under just det rättsliga förfarandet.

Reglerna i rättegångsbalken, som pekar på att parterna, inkl. gärningsmannens försvarare, inte får dra in något som saknar betydelse, är inte tillräckliga.

Reglerna i rättegångsbalken som möjliggör för målsäganden, kvinnan, att höras inför rätten i den tilltalades frånvaro är inte heller tillräckliga.

Det är angeläget att kvinnan fortlöpande stöds under det rättsliga förfarandet. Det kan inte bara ske genom en kontaktperson.

Den kvinna som utsatts för ett sexuellt övergrepp har behov av juridiskt biträde under förundersökning och rättegång. Till sådant biträde bör utses en erfaren jurist, vanligen advokat. Många kvinnor önskar sannolikt hjälp av en kvinnlig advokat. Med hänsyn till detta och då det under utredningar rörande sexualbrott vanligen uppstår frågor för målsäganden som erfordrar juridiskt biträde finns det skäl att redan i ett inledande skede av förundersökningen låta det kvinnliga brottsoffret få juristhjälp.

Sådan hjälp som lämnas i samband med förundersökning och rättegång och inte avser andra frågor bör vara kostnadsfri. Reglerna i rättshjälpslagen är därför inte tillräckliga.

Det bör ankomma på utskottet att utarbeta erforderliga författningsändringar.

Åberopande det anförda hemställs

att riksdagen beslutar att den som enligt 6 kap. 1–8 §§ i förslaget till lag om ändring i brottsbalken är att anse som målsägande skall vara berättigad till ersättning för juridiskt biträde vid förundersökning och rättegång.

Stockholm den 5 mars 1984

MARGARETA GARD (m)

ANN CATHRINE HAGLUND (m) BIRGITTA RYDLE (m)

